

מהן מחצה לחנוני?!

ומשנינן: לא קשיא.

הא דאמר רב חסדא שאינו נוטל אלא שליש בשכרו, מיירי היכא דקא יחיב בעל הבית ציבי [עצים] לנחתום שיאפה בהן.

והא דאמר רב חסדא שנוטל מחצה בשכרו, מיירי היכא דלא יחיב בעל הבית ציבי [ובהכי מיירי נמי ברייתא], שהרי אף העצים במחיר יבואו, ונוטל הנחתום שכרן.

שנינו במשנה: הצייה לבית המנוגע, וחצי הצייה לפסול את הגוייה:

א-19 תנא בברייתא שיעור נוסף שמשערים יחסית לככר הזו:

וחצי "חצי חציה" של הככר הזאת היא השיעור לטמא טומאת אוכלין.⁽⁸⁾

לפי רבי יוחנן בן ברוקה, שיעור הככר השלימה הוא רובע הקב, שהוא שש ביצים, ומחציתו שלש ביצים [לבית המנוגע], וחצי חציו ביצה וחצי [לפסול את הגוייה], וחצי "חצי חציו" הוא שלשת רבעי הביצה, שהוא השיעור לגבי טומאת אוכלין.

ואילו לרבי שמעון משערים לפי ככר שלימה שהיא שליש הקב, שיש בו שמונה ביצים. ולפי זה חצי "חצי חציה" הוא ביצה אחת שלימה.

כי חציה הוא ארבע ביצים, לבית המנוגע.

וחצי חציה הוא שתי ביצים, לפסול את הגוייה.

ומחצית "חצי חציה", שהיא ביצה אחת, הוא השיעור לטומאת אוכלין.

והוינן בה: ותנא דידן — מאי טעמא לא תני נמי את השיעור של טומאת אוכלין, כפי ששנה אותו התנא בברייתא, שהוא חצי מחצי חציה של הככר?

ומשנינן: משום דלא שווי שיעוריהו להדדי.

שסובר תנא דמתניתין שאי אפשר לומר כי השיעור לטומאת אוכלין הוא אכן בדיוק חצי ממחצית חציה של הככר שבה משערים את פסול הגוייה, היות ומצינו מחלוקת בדבר: יש שמגדילים את השיעור הזה, ויש שמקטינים אותו.

ותחילה מביאה הגמרא ברייתא, בה שנינו מחלוקת ביחס לשיעור חצי חציה לפסול את הגוייה.

דתניא: כמה הוא שיעור חצי פרס [פרס — מחצית הככר. חצי פרס — רבע ככר], שהוא השיעור לאדם האוכל מאכלים טמאים, לפסול את גוויתו מאכילת תרומה? נחלקו בכך תנאים, אליבא דרבי שמעון, האומר במשנתנו שהשיעור הוא שתי ביצים, מה הם גודלם של הביצים:

שתי ביצים רגילות, הפר קימעא, היות ושיערו בכיזים קטנות, דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר: שתי ביצים שוחקות, מעט יותר משתי ביצים רגילות.

שיעור בדק רבי בסאה אחת תבואה שהובאה

8. האוכל הטמא מטמא אחרים.

8. ונחלקו הראשונים אם השיעור הוא באוכל, לענין קבלת טומאה, או שהוא השיעור שבו

לפניו, כמה שיעור של ביצים יש בכל קב, ומצא כי בכל קב תבואה יש שיעור של יותר מעשרים וארבע ביצים.

וכיון שלפי רבי שמעון הככר האמורה עשויה משליש הקב, נמצא שיש בככר יותר משמונה ביצים.

ובחציה של הככר [פרס] יש יותר מארבעה ביצים.

ובחצי חציה [חצי פרס] יש שתי ביצים, ועוד.

ומבאר הברייתא: כמה "ועוד" יש להוסיף על כל ביצה וביצה?

אחד מעשרים כביצה!
והיינו, לשתי הביצים, שהם חצי פרס [לפסול את הגויה], יש להוסיף עוד שני חלקי עשרים של ביצה, שהם ביחד עשירית הביצה.

ואילו גבי השיעור של טומאת אוכלין תניא: רבי נתן ורבי דוסא אמרו: השיעור של כביצה שאמרו, שקבעו חכמים לטומאת אוכלין הוא — כמותה של ביצה ובקליפתה.

ומוכח שאין שיעור טומאת אוכלין מחצה בדיוק משיעור פסול הגויה.

שהרי אם נשער את המחצית לפי היחס האמור בפסול הגויה, הרי לפי רבי יהודה צריך להחסיר קמעא מהביצה, ואילו לרבי יוסי צריך להוסיף עד ביצה וקליפתה שוחקים. ולפי רבי צריך להוסיף "ועוד", שהם אחד חלקי עשרים של ביצה.

וחכמים אומרים: כמותה — בלא קליפתה.

ומאן חכמים — רבי יוחנן בן ברוקה, המעמיד בככר של שש ביצים, שמחצית [פרס] מהן שלש ביצים, ומחצית הפרס היא ביצה וחצי.

ותמהינן: פשיטא, שהרי רב חסדא עצמו כבר אמר לעיל "צא מהן מחצה לחנוני" [רש"י].

ומשנינן: את התוספת שהן "שוחקות" אתא רב חסדא לאשמועינן.

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר:

שיגר אדם בשם בוניוס לרבי, סאה תבואה הנקראת "מודיא דקונדיס" דמן ממקום הקרוי נאוסא.

ושיער רבי שבאותה סאה היו מאתן ושבע עשרה בעיזין [ביצים].

והוינן בה: הא סאה, סאה זו ששיער בה רבי את סאת ה"מודיא קונדסא" — דהיכא?!

וכיון שלפי רבי שמעון הככר האמורה עשויה משליש הקב, נמצא שיש בככר יותר משמונה ביצים.

ובחציה של הככר [פרס] יש יותר מארבעה ביצים.

ובחצי חציה [חצי פרס] יש שתי ביצים, ועוד.

ומבאר הברייתא: כמה "ועוד" יש להוסיף על כל ביצה וביצה?

אחד מעשרים כביצה!
והיינו, לשתי הביצים, שהם חצי פרס [לפסול את הגויה], יש להוסיף עוד שני חלקי עשרים של ביצה, שהם ביחד עשירית הביצה.

ואילו גבי השיעור של טומאת אוכלין תניא: רבי נתן ורבי דוסא אמרו: השיעור של כביצה שאמרו, שקבעו חכמים לטומאת אוכלין הוא — כמותה של ביצה ובקליפתה.

ומוכח שאין שיעור טומאת אוכלין מחצה בדיוק משיעור פסול הגויה.

שהרי אם נשער את המחצית לפי היחס האמור בפסול הגויה, הרי לפי רבי יהודה צריך להחסיר קמעא מהביצה, ואילו לרבי יוסי צריך להוסיף עד ביצה וקליפתה שוחקים. ולפי רבי צריך להוסיף "ועוד", שהם אחד חלקי עשרים של ביצה.

וחכמים אומרים: כמותה — בלא קליפתה.

ומאן חכמים — רבי יוחנן בן ברוקה, המעמיד בככר של שש ביצים, שמחצית [פרס] מהן שלש ביצים, ומחצית הפרס היא ביצה וחצי.

ותמהינן: פשיטא, שהרי רב חסדא עצמו כבר אמר לעיל "צא מהן מחצה לחנוני" [רש"י].

ומשנינן: את התוספת שהן "שוחקות" אתא רב חסדא לאשמועינן.

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר:

שיגר אדם בשם בוניוס לרבי, סאה תבואה הנקראת "מודיא דקונדיס" דמן ממקום הקרוי נאוסא.

ושיער רבי שבאותה סאה היו מאתן ושבע עשרה בעיזין [ביצים].

והוינן בה: הא סאה, סאה זו ששיער בה רבי את סאת ה"מודיא קונדסא" — דהיכא?!

ואם כן אכתי בצר חסר ליה שתי ביצים, כדי להשלים למידה שמדד.

אלא יש לתרץ, שאייתי שהביאו גם "ועודות" דרבי, מה שהוסיף רבי "ועוד" על כל ביצה, בשיעור של אחד חלקי עשרים לביצה [על מאתיים ביצים יש להוסיף עשר ביצים], ושדי והוסיפו את עשרת הביצים עלייהו, על מאתיים ושבע הביצים של סאת ציפורי, ונמצא בתוספת עשרת הביצים 217 ביצים.

ופרכינן: אי הכי, שהוסיפו עשרים חלקי מאה ["ועודות" דרבי].

מפני מה לא נחשיב את אחד חלקי המאה מכל 207 הביצים, ואם כן הוי ליה טפי! כי נקבל תוספת של יותר מעשר ביצים, וביחד עם 207 הביצים נקבל יותר מ 217 ביצים!?

ומשנינן: כיון דלא הוי כביצה — לא חשיב ליה.

מה שלא הוסיפו על החשבון את אחד חלקי עשרים משבעת הביצים שמעבר למאתיים הביצים, הוא משום שאינם מגיעים לשיעור של ביצה אחת.

ובחישוב הזה לא הוסיפו את שיעור החלה.

תנו רבנן: סאה ירושלמית יתירה על מדברית שתות מלבר [מהשיעור החדש], שהיא חמישית מלגו [מהשיעור הראשון].

סאה מדברית 144 ביצים.

$$0.2 - 29 = 5 : 144$$

נמצא שהחומש מלגו שהוא שישיית מלבר הוא 29 ביצים, פחות חמישית הביצה.

במידת הסאה של איזה מקום, מתוך שלשת סוגי הסאה [מדברית, ירושלמית, ציפורית] — מדד בה רבי את הסאה הזאת שהובאה לפניו, ומדד בה 217 ביצים?

אי דמדד בסאה מדברית — הרי מאה ארבעים וארבע ביצים הויא.

ואי דמדד בסאה ירושלמית — הרי מאה שבעים ושלוש ביצים הויא.

ואי דציפורית — הרי מאתיים ושבע ביצים הויין!

ומשנינן: לעולם רבי בסאה דציפורית מדד, ויש בה 207 ביצים.

והתוספת של עוד עשר ביצים, נבעה מכך כי אייתי חלתא, צירפו בנוסף לסאה תבואה, גם את השיעור הדרוש להפרשת חלה מן העיסה שתיעשה מהתבואה הזאת, שהוא אחד לעשרים וארבע, שדי עלייהו, ושמו את אותה התוספת על התבואה במידה הזאת.

והוינן בה: שיעור חלתא מתוך עיסה בשיעור 207 ביצים, לפי היחס של אחד לעשרים וארבע, כמה הויין — תמני. שיעור של שמונה ביצים

שהרי שמונה כפול עשרים וארבע הם מאה תשעים ושתים [ולא חש לחמש עשרה הביצים הנותרות, לפי שחיוב החלה שלהן הוא פחות מביצה].

ואם כן, גם אם נצרף את החלה לעיסה, הרי:

מאתיים ושבע ביצים לפי מידת ציפורי, ועוד שמונה לחלה — הם מאתיים וחמש עשרה בלבד. ואילו רבי מדד מאתיים ושבע עשרה ביצים.

וכיון שאין מתחשבים בחמישית הביצה
החסירה, הרי $173 = 29 + 144$. וזהו שיעור
סאה ירושלמית.

ושל ציפורית יתירה על ירושלמית שתות
מלבר, שהוא חומש מלגו:

סאה ירושלמית 173 ביצים.

$$173 : 5 = 34 + 0.6$$

נמצא שהחומש מלגו, שהוא שישית מלבר
הוא 34 ביצים, בתוספת שש עשיריות
הביצה.

וכיון שאין מתחשבים בפחות מביצה, הרי

$$173 + 34 = 207$$

וזהו שיעור סאה ציפורית.

נמצאת סאה של ציפורית שהיא 207 ביצים
יתירה על מדברית שהיא 144 ביצים [הפרש
של 63] — שליש.

ותמהינן: שליש — דמאן?

אילימא שליש דמדברית, לא יתכן.

כי מכדי הרי שליש דמדברית כמה הוי —
ארבעין ותמניא.

$$144 : 3 = 48$$

ואילו עורפא, ההבדל בין מדברית וציפורית
הוא שיתין ותלת!

$$207 - 144 = 63$$

ואלא שליש דירושלמית.

גם זה לא יתכן.

כי שליש דידה כמה הוי — חמשין ותמניא,
נכי תילתא.

$$173 : 3 = 58 - 0.33$$

ואילו עורפא שתין ותלת.

ואלא שליש דציפורי.

גם זה לא יתכן.

כי שליש דידה כמה הוי — שבעין נכי חדא.

$$207 : 3 = 69$$

ואילו עורפא — ששים ותלת!

אלא, אמר רבי ירמיה: הכי קאמר: נמצאת
סאה של ציפורי שהיא 207 ביצים יתירה על
מדברית קרוב לשליש שלה [של ציפורית,
שהוא 69 ביצים].

ושליש שלה [של ציפורית שהוא 69] קרוב
למחצה דמדברית [שהוא 72].

מתקיף לה רבינא: מידי וכי "קרוב" "קרוב"
קתני?

אלא, אמר רבינא: הכי קאמר:

נמצאת שליש של ציפורי בתוספת
"ועודיות" של רבי, שהיא שבעים ושניים
ושליש.

$$217 : 3 = 72 + 0.33$$

יתירה על מחצה של מדברית שהיא 72
ביצים — שליש ביצה.